

Orman Yangınlarının Turizmin Gelişimi Üzerindeki Etkisi: Yunanistan ve Kıbrıs Örneğinde Karşılaştırmalı Bir Çalışma

Forest Fires' Impact On Tourism Development: A Comparative Study of Greece and Cyprus

Georgios BOUSTRAS*

*Center for Risk and Safety in the Environment (CERISE), European University Cyprus, Nicosia, Cyprus

Nikolaos BOUKAS**

** Center for Sustainable Management of Tourism, Sport & Events (CESMATSE), European University Cyprus, Nicosia, Cyprus

Tuğrul TOKER* (Türkçeye çeviren)**

***Yüksek lisans öğrencisi Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Bölümü.

E-Posta: tugrul_toker@hotmail.com

ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7324-7811

Anahtar sözcükler:

Orman yangınları, Yunanistan, Kıbrıs, Turizm gelişimi, Planlama süreci, Bastırma girişimi.

ÖZ

Her yıl artan bir şekilde vahşi alan sınırlarını aşan ve turistik alanlar ile şehir hayatını etkileyen orman yangınlarında binlerce dönüm alan yanmakta ve birçok insan hayatlarını kaybetmektedir. Akdeniz ülkeleri, çoğunlukla deniz, güneş, kültür ve doğaya dayanan turistik ürünler sunmaktadır.

Yangın felaketlerinden deniz ve güneş etkilenmezken, kültürel ve doğal güzellik alanları gerçek anlamıyla darbe alır ve turistler yangınla mücadele eden yetkililer tarafından düzgün bir yönlendirme veya bilgilendirmeden mahrum kalırlar. Bu makale bu gibi problemleri ele almayı amaçlamaktadır.

Dizayn/metodoloji/yaklaşım: Bu makale, yangın felaketleri ve turizm gelişimi arasındaki ilişkiyi vurgulamaya, devlet yetkililerinin uygun önlemlerin planlanması ve yönetiminde turistleri dikkate almadığını ve nasıl dikkate aldığını belirlemeye çalışmakta ve Yunanistan ile Kıbrıs arasında karşılaştırmalı bir çalışma sunmaktadır.

Politika ve operasyonel seviyede paydaşlarla bir dizi görüşmeler yapılmış ve sonuçlar ve bunların etkileri sunulmuştur.

Bulgular: Planlama ve önleme süreci bazı aşamalarda sürece dâhil olan aktörler nedeniyle karmaşık hale gelmektedir. Her iki ülkedeki ulusal turizm organizasyonları planlama veya bilgilendirme sürecinde rol almamaktadır. Turistlere yönelik faydalı, kapsamlı, uygulanabilir bilgilerin sağlanmasına yönelik artan bir ihtiyaç doğmaktadır.

Araştırma kısıtlamaları/ çıkarımları: Makalenin bulguları, kilit roldeki politika uygulayıcıları ve operasyonel komuta kademesindeki kişilerle yapılan bir dizi görüşmelere dayanmaktadır. Adı geçen kişilerin katılımı bir takım sınırlamaları da göstermektedir. Bu makale konuya niteliksel bir yaklaşım sunmaktadır. Konuyu takiben nicel bir çalışma hâlihazırda planlanmıştır.

Uygulanabilir çıkarımlar: Önceki felaketlerden alınan derslerin, mevcut "modus operandi (çalışma şeklinin)" ve "angajman kuralları"nın derinlemesine analizi; yeni risk tabanlı, kapsamlı, odaklanmış iletişim kampanyaları yaratmak amacıyla gerekli arka planı sağlamalıdır.

Sosyal çıkarımlar: Ortak bir iletişim kampanyası neticesinde, daha güvenli toplumlar ve çevre üzerinde daha az olumsuz etki sağlanır. Turizm, ülkenin imajını dünyaya bir bütün olarak sunar ve çoğaltır. Bu nedenle ilgili problemin çözülmesi ülke için katma değer yaratacaktır.

Özgünlük/değer: Makale, Kıbrıs ve Yunanistan'da gerçekleşmiş iki büyük felaketin ele alınmasında yer almış aktörlerle derinlemesine yapılan bir dizi görüşmeye dayanmaktadır. Bu görüşmelerin sonuçları ilk kez sunuluyor.

Çevirmenin notu1: Makalede "Kıbrıs"tan kasıt olarak adanın bütünü veya Türk Cumhuriyeti değil, Güney kesimi ifade edilmiştir. Yapılan röportaj ve çalışmaların Kıbrıs ile ilgili kısımlarının tamamı Güney Kıbrıs kesiminde yapılmış olup makalenin hiçbir kısmında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti veya adanın tamamı çalışmanın hedefinde yer almamıştır."

Çevirmenin notu2: Bu makale yayıncının izni alınarak çevrilmiştir.

GİRİŞ

Her yaz, yıldan yıla muazzam büyüklükte alevler binlerce dönüm ormanı yok ediyor. Akdeniz bölgesi birçok nedenden dolayı bu tür felaketlerin oluşmasına eğilimlidir. JRC Bilimsel ve Tek-

nik Raporları'na (2009) göre güneydeki en çok etkilenen beş Avrupa devletinde (Yunanistan, İtalya, İspanya, Fransa ve Portekiz) 52,795 yangında 323,896 hektar alan yanmıştır. Aynı yayına göre 1980 ile 2009 arasında yine bu beş ülkede 1.501.409 yangında 14.367.304 hektar yanmıştır.

Orman yangınlarının sosyal, çevresel ve finansal düzeyde kalıcı bir etkisi vardır. Sosyal düzeyde, yıkıcı yangınların etkisi muazzamdır. İnsanlar yaşamını yitirir, geçim kaynakları ve köyler yok olur, toplumsal ve bireysel seviyede kalıcı etkiler yaratır. (Boustras & Wen 2005) Orman yangınları, özellikle devasa yangınlar, hayatta kalanlar üzerinde psikopatolojik rahatsızlıklara neden olabilir (Adamis ve arkadaşları 2011). Orman yangınları yangınla mücadele edenler üzerinde psikopatolojik rahatsızlıklara neden olabilir (Psarros ve arkadaşları 2008). Bu durum nihayetinde ulusal sağlık kaynaklarını finansal açıdan etkiler (Dyregrov 1989).

Çevre kirliliği analizinde kullanılan yeni teknikler (Liu vd. 2009) hava kalitesinin kısa vadede nasıl etkilendiğini açıkça gösterir. (Liu vd. 2009) makalelerinde Yunanistan'daki 2007 yılı yangınları boyunca atmosferdeki partikül sayısında büyük bir artış olduğunu belirtmektedir. Orman yangınlarının uzun vadeli çevresel etkileri vardır. (Moreira vd. 2011) daha önce yanmış alanların, artan bir yeniden yanma eğilimleri olduğunu, dolayısıyla –bu durumun- felaketleri şiddetlendiren kısır bir döngü yarattığını iddia etmektedir. Bunlara ek olarak orman yangınları, toplam karbon ayak izini de arttırır. Henüz 1994 yılının başlarında Holeman (1994), Crutzen ve Andreae (1990) ve Andreae ve Goldammer (1991)'a dayanarak biyokütle yakıt yakma yoluyla salınan karbon miktarının 4.08×10^{15} tonunu farklı formlardaki orman yangınlarından açığa çıkan karbon emisyonunu oluşturduğunu hesaplamıştır. Dolayısıyla aynı hesaplama yaparak toplam küresel karbon emisyonunun 13.28×10^{15} ton olduğunu ve yangınlardan doğan salınımın, toplam biyokütle yakıt yakma yoluyla açığa çıkan karbon emisyonunun yüzde 40'ına tekabül ettiği hesaplanabilir.

Mali düzeyde, orman yangınları yüksek maliyetler taşır. Önleme, bastırma, sağlık sistemi üzerin-

deki maliyetler, konaklama sistemi üzerindeki ek maliyetler, sigorta maliyetleri ölçülebilir maliyetlerden sadece birkaçıdır. Buna rağmen iki kritik faktörün maliyeti hesaplanamaz: insan hayatının maliyeti ve genel olarak ülke için oluşmuş katma değer kaybının maliyeti.

Turizm, özellikle Akdeniz'de deniz, güneş, kültür ve doğaya dayanır. Deniz ve güneş ciddi bir orman yangını felaketinden sonra bile varlığını sürdürmeye devam ederken kültürel anıtlar ve doğa ağır kayıplara uğrayabilir. Örneğin, Peloponnese'de 2007 yılında çıkan yangınların trajik tarafı, bu yangınlar aynı zamanda Olimpiyat oyunlarının da doğduğu yer olan Olympia'nın arkeolojik sit alanına zarar vermiştir (Xanthopoulos 2008b). Bu yangınlardan, Yunanistan ve Kıbrıs'taki doğal yaşam alanları ve kentsel turistik alanlar etkilendi. Bu makale aşağıdaki araştırma sorularını yanıtlamaya çalışmaktadır:

Turizmin yangın felaketleri ile ilişkisi nasıldır? Böyle bir felaket turizmi nasıl ve ne şekilde etkiler?

Orman yangını afetlerinin Yunanistan ve Kıbrıs'taki turizm ürünlerinin gelişimi üzerindeki etkisi nedir?

Acil durum önlemleri ve mekanizmalarının geliştirilmesi ve planlanması aşamasında devlet yetkilileri turistleri ne şekilde dikkate alıyor?

Yukarıdaki iki araştırma sorusu büyük Saitas ve Peloponnesus yangınlarında nasıl resmedilmiştir?

ORMAN YANGINLARI VE TURİZM

Doğal kaynaklar bir destinasyonun en temel turizm bileşenlerinden birini oluşturmaktadır (Goeldner ve Ritchie 2009). Özellikle ormanlar ve ormanlık alanlar hem ulusal hem de uluslararası ziyaretçiler için bir cazibe merkezi olduğu gibi bunlar, bölgeye çekicilik katar, yerel ekonomi ve toplulukları destekleyerek onların uzun süreli kalıcılığı için gelir sağlarlar (Holloway 2009; Schmidt-Thome' ve Schmidt-Thome' 2007). Ormanların turizm için önemi şu şekilde vurgulanabilir; sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde her yıl ulusal ormanları 205 milyon kişi ziyaret eder (Goeldner ve Ritchie 2009). Öte yandan or-

manlar gibi hassas ekosistemlerdeki artan ziyaretçi sayısı nedeniyle, yerel ekonomilerin ve ormanların sürdürülebilirliğini korumak amacıyla dikkatli bir planlama uygulanmasına ihtiyaç duyulur. Ek olarak orman yangını tehlikesi bir turizm alanında her zaman çevreyi ve bölgeyi etkileyen ana değişkenlerden birisi olmuştur (Husseini 2008). Bu bağlamda planlama sürecinde, bu tarz istenmeyen bir durumla başa çıkarken yangınların turizm gelişimi üzerindeki etkisi de göz önünde bulundurulurken proaktif ve reaktif önlemler de dikkate alınmalıdır.

Ganewatta ve Handmer'a (2006) göre "Turizm endüstrisine yüksek oranda bağımlı olan alanlar, turizm faaliyetlerinin kesintiye uğramasından uzun vadeli sonuçlara yol açacak şekilde etkilenmiş olabilir." Yanan ormanlar ile turizmin ilişkisi iki temelde analiz edilir. Birinci grup çalışmalar doğal afetlerin/tehlikelerin ortaya çıkmasında turistik faaliyetlerin genel rolünü araştırır (Coppock 1982; Knight 2002; Newsome ve arkadaşları 2002; Kuvan ve Akan 2004). İkinci olarak ise, araştırmalar bir doğal afetin meydana gelmesinin bir bölgenin turizmi üzerindeki etkisiyle ilgilidir (Ritchie 2004; Ciaccio ve Michael 2007; Hystad ve Keller 2006, 2008). İlk bağlamla ilgili olarak Coppock (1982), turizmin, bir bölgenin flora ve faunasına, yangınla olan ilişkisi dolayısıyla zarar verebileceğini öne sürmektedir. Yazar, bir bölgede artan ziyaretçi sayısı ile meydana gelen yangın sayısı arasında pozitif bir ilişki olduğunu öne sürmektedir. Ayrıca, Coppock (1982), bazı bölgelerin yangına meyilli olması nedeniyle, bu tür talihsiz olayların meydana gelme olasılığının arttığını savunmaktadır. Pinol vd. (1998), orman yangınlarının çoğunluğunun, yüksek sıcaklıklar ve düşük hava nemi nedeniyle yaz aylarında çıktığını iddia etmektedir. Bu nedenle, bu tür ortamlarda artan ziyaretçi sayısı bir şekilde bir yangın olayının meydana gelmesine katkıda bulunarak ormanları daha da savunmasız hale getirebilir. İkinci yönüyle ilgili olarak, ormanlarda meydana gelen yangınların, toplulukların yanı sıra turizm aktivitelerini doğrudan veya dolaylı olarak orman kaynaklarına dayandırmış olan bölgenin turizm ürününe de zarar verdiğine şüphe yoktur. Nitekim turizm hareketlerinin çoğu, yukarıda belirtilen hava koşullarının ormanları

daha fazla yangın riski altına soktuğu bir dönem olan yaz aylarında görülmektedir. Sonuç olarak orman yangını felaketleri turizm üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir.

Örneğin, Yunanistan'da 2001 yılındaki rezervasyonların neredeyse yüzde 50'si 2000 yazındaki yangınlar nedeniyle iptal edilmiştir (Scott ve Lemieux 2009). Sonuç olarak, turizmden elde edilen gelirler önemli ölçüde azalmış ve turizm endüstrisi korkunç bir ekonomik gerileme ile karşı karşıya kalmıştır. Bu, orman yangınları gibi felaketlerin bir destinasyonun ekonomisi için, özellikle de bu destinasyonun turizm faaliyetinin ormanlara bağlı olduğu durumlarda, bir yara olabileceğini vurgulamaktadır. Bundan dolayı orman yangınları turizm için en kritik krizlerden birini oluşturur (Ritchie 2004).

Orman yangınlarının turizm üzerindeki etkisi

Orman yangınlarının bir bölgenin turizm aktivitesi üzerindeki etkisi çok boyutludur. En sık görülen etkilerden biri, yangınların turizm tesislerine ve konaklama yerlerine verdiği zararlar gibi yön işaretleri, yollar, manzara terasları vb. altyapılara verdiği hasarla da ilişkilidir (Ciaccio ve Michael 2007). Ayrıca, büyük bir felaket durumunda, altyapının yenilenmesi uzun zaman alabilir ve bu da kurtarma maliyetlerinin artmasına ve imkânların atıl kalması durumundan kaynaklanan gelir kaybına neden olabilir. Açıkçası, turizm faaliyetinin temel kaynak ve gelir kaynağı olarak yalnızca ormana bağlı olduğu ve asla eski durumuna dönmediği durumlar da vardır. Bu, orman yangınları gibi felaketlerin bir bölgenin turizm endüstrisi üzerinde birkaç yıl boyunca kalıcı bir etkiye sahip olabileceği anlamına gelir.

Orman yangınlarının turizm üzerindeki etkisinin bir diğer önemli yönü, turistlerin çoğunlukla bölgeyi derhal tahliye etmeleri ve/veya bölgeye varışlarının ertelenmesi ve iptal edilmesi gibi tutumlarındaki değişikliklerle ilgilidir Ciaccio ve Michael 2007; Hystad ve Keller 2008). Ayrıca, yangınların büyüklüğüne ve yoğunluğuna bağlı olarak, gezginlerin de felaketten sonra bölgeyi uzun bir süre ziyaret etmeme eğiliminde olduğu görülebilmektedir.

Orman yangınlarının turizm gelişimi üzerindeki etkisiyle ilgili bir diğer önemli boyut da eko-

nomik boyuttur. Hystad ve Keller (2006), Kanada, British Columbia'daki Kelowna bölgesinde 2003'teki büyük orman yangınına incelerken, yangınların etkilerini iki ana tipte sınıflandırmışlardır; afet sırasındaki birincil etkiler ve afet sonrası etkiler. İlkiyle alakalı olarak, turizmle ilgili hizmetlerin (restoranlar, konaklama birimleri ve eğlence endüstrileri gibi) gelirlerinin yaklaşık yüzde 30-40 oranında azaldığını belirtmişlerdir. Yazarlara göre, yangın sırasında küçük ve orta ölçekli işletmeler, büyüklere göre daha fazla zarara uğramıştır. İkincisi ile ilgili olarak ise yazarlar yangın olayının uzun vadeli bir etkisi olduğunu öne sürmüşlerdir. Ortalama gelirler sonraki üç aylık dönemde yaklaşık yüzde 20 oranında düşmeye devam etmiş ve en büyük etkiyi konaklama sektörü hissetmiştir. Sonuç olarak, afet sonrası etkiler turizm talebini azaltmış ve bölgedeki turist harcamalarının düşmesine neden olmuştur.

Turizm üzerindeki bir diğer etki de destinasyonun imajıyla ilgilidir. Yüksek rekabet ortamında destinasyonlar daha fazla turist çekmek için mücadele etmektedirler. Bir destinasyon için ormanların karşılaştırmalı rekabet avantajı olduğu durumlarda, yangın nedeniyle ormanların zarar görmesi turizm faaliyetinin de yok olmasına neden olabilir. Başka bir deyişle, bir bölgenin imajı olaydan sonra uzun yıllar etkilenmeye devam edebilir (Miller ve Ritchie 2003). Medyanın rolü tartışmasız bir şekilde bir destinasyonun imajı için belirleyicidir (Hystad ve Keller 2008). Yangınların medyada geniş yer bulması, bazen durumun dramatize edilmesine ve zarar gören bölgeden kilometrelerce uzağa seyahat etseler bile yolcularda panik yaratılmasına neden olabilir (Hystad ve Keller 2006; Xanthopoulos 2008a). Sonuç olarak medya, etkilenen alanların olumsuz bir imajını yansıtabilir ve gerçekçi olmayan koşullar yaratarak turistleri korkutabilir.

Bununla birlikte medya, felaketle başa çıkmak için iletişim araçları olarak olumlu bir rol de oynayabilir (Miller ve Ritchie 2003). Bir destinasyonun imajını kurtarma aracı olarak hareket edebilirler. Tsai ve Chen'e (2011) göre, turizm işletmesi sahipleri, afet planlaması ve müdahale işlerinin yönetilmesi için medya ile iyi ilişkiler sürdürme-

lidir. Bu bakımdan, bölgenin "faaliyete döndüğünü" ve orada hala "yapılacak işler" olduğunu halka iletebildikleri için iletişim araçlarının rolleri destinasyonun imajını toparlamada önemlidir (Hystad ve Keller 2006).

Orman yangınlarının turizm üzerindeki etkisi Scott ve Lemieux (2010) tarafından IUCN'nin bir raporuna (2007) atıfta bulunularak; Yunanistan'da 2000 yılındaki yıkıcı yangınlardan sonra, 2001 yılında rezervasyonların yüzde 50 azaldığını iddia etmektedirler.

ORMAN YANGINI YÖNETİMİ VE TURİSTLER

Devletlerin, orman yangını unsurlarından biri olarak orman yangını yönetimini de içeren daha geniş bir afet yönetimi (koordinasyon) planı vardır. Özellikle, AB devletleri, Avrupa Ortak Sivil Koruma Mekanizması adlı merkezi bir mekanizma tarafından yönetilen -bir sivil savunma-çalışma sistemine sahiptir. Büyük çaplı afetler sırasında ülkeler buradan yardım talebinde bulunabilirler. 2007 yılında Yunanistan bu mekanizmadan yararlanmış ve AB'den 19 ülke, yangın söndürme uçağı ve itfaiyecilerle yardım sağlamıştır. Xenokrates Yunanistan'ın (Chlimintza, 2008), Pysros (orman yangınları) ve Ikaros (uçak koordinasyonu) (Leonidou 2011) Kıbrıs'ın afet koordinasyon ve eylem temel planlarıdır. Turizmi etkileyen büyük ölçekli afetlerin krizlerinin yönetimine ilişkin başka bir araştırma Ritchie (2004) tarafından yürütülmüş olup, önceki ilgili vakaların analizine dayandırılmıştır. Yürürlükteki orman yangını kriz yönetimi araçları geliştirilmiştir (Keramisoglou ve arkadaşları 2004; Vakalis ve arkadaşları 2004). Orman yangını yönetmeliği ile devlet arasındaki ilişki Scott ve Lemieux (2010) tarafından, acil durum planlamasındaki merkezi rolü nedeniyle hükümetlerin düzenleyici çerçeveler hazırlamak için tarihi verileri kullandığını öne sürerek örneklendirilmiştir. Orman yangını yönetmeliği ile devlet arasındaki ilişki Scott ve Lemieux (2010) tarafından şu şekilde örneklendirilmiştir; acil durum planlamasındaki merkezi rolü nedeniyle devletler düzenleyici çerçeveler hazırlamak için geçmiş verileri kullanır.

Devlet tarafından tasarlanmış master planların mevcut olduğu bariz bir şekilde görülme-

likte, yangınlar hala meydana gelmekte, siviller ve yangınla mücadele personeli hayatını kaybetmektedir ve - yukarıda belirtildiği gibi - birçok başka düzeyde sonuçlar doğurmaktadır. Desphande (2009), piro-terörizmi (piro=yüksek sıcaklık ve ateş etkisiyle oluşan) otoriteler tarafından ele alınması gereken yeni bir boyut ortaya koymaktadır. Aynı yazar 2007'deki Yunanistan örneğini şu şekilde ele almaktadır: "en iyi bilinen kasıtlı orman yakma vakalarından biri" (Desphande 2009). İsrail, İspanya ve ABD örnekleri de bu yazıda ele alınmaktadır. Yazar, devlet yetkililerinin yetersizliğine şu şekilde işaret etmektedir: "ihmal ve hükümet planlaması yönünden yetersizlik veya diğer kısıtlayıcı düzenlemelerini göz ardı etmek" (Desphande 2009). Yazara göre, orman yangını yönetimi ve planlamasında yeni bir politika ve yönetim ihtiyacı Ordu ve Karşı İstihbarat'ın rolünün daha belirgin hale gelmesi şarttır.

Bilimsel kanıtlara dayalı yeni bir orman yangını devlet politikasına duyulan ihtiyaç Franklin ve Agee (2003) tarafından da vurgulanmıştır. Yazarlar, bilimsel ilerleme ve kanıtlara dayalı yeni bir politika ve yönetim sistemine ihtiyaç olduğunu savunmaktadır. Ayrıca, şu anda (ve son yıllarda) devlet ve özel fonlarla desteklenen orman yangınları ile ilgili çok sayıda araştırma projesi ve çalışma yürütülmektedir.

Merkezi bir planlama bariz olarak görüldüğü halde, en azından mevzuat ve master planlar bakımından, turistlerin hesaba katılmadığı açıktır.

YÖNTEM

Çalışmada, incelenen konuların derinlemesine bir analizini sağlamak için nitel bir araştırma yaklaşımı kullanılmıştır (Denzin ve Lincoln 2005; Yin 2009). Makale iki vaka çalışmasının incelenmesine dayanmaktadır: 2007'deki Saittas yangını ve 2007'deki Mora (ve Evia) yangınları. Flyvbjerg (2011), bir vaka çalışmasını neyin oluşturduğuna dair çeşitli tanımlar sunar. Bir vaka çalışması, tekil bir olayın derinlemesine bir analizidir. Bu çalışmada, nedenselliği araştırmak için açıklayıcı vaka çalışmaları kullanılmıştır. İki vaka çalışması, politika ve planlamanın (hükümet düzeyinde)

turizm, turistler ve turizm gelişimi ile olan bağlantısını göstermek için dikkatle seçilmiştir.

Bulguların geçerliliğini/güvenilirliğini artırmak için veriler birden fazla birincil kaynaktan toplanmıştır (Yin 2009). Orman yangınları ve bunların turizm ve turistler üzerindeki etkilerine ilişkin mevcut alanyazına odaklanarak bir alan yazın taraması yapılmıştır. Alanyazın taraması, orman yangını yönetimi ve turizm geliştirme aşamasında izlenen yol ve planlamanın önemini göstermiştir.

Aralık 2011 ile Nisan 2011 arasında on yarı planlı görüşme yapılmıştır. Yarı planlı görüşmeler, önceden hazırlanmış birtakım sorulardan oluşur, ancak aynı zamanda yöntem, görüşme sırasında yeni soruların gündeme getirilmesine de izin verir (Lindlof ve Taylor 2002). Ankete katılanlar (aşağıda açıklandığı gibi), deneyimleri ve önceki bilgileri nedeniyle seçilmiştir, ancak en önemlisi 2007 yılında Peloponnesos ve Saittas felaketleri sırasında -bu hususta- öncü bir rol oynamışlardır. Hazırlanan sorular bu makalenin amacıyla yakından bağlantılı olmak üzere, görüşmeciler bu çalışmada kullanılan iki felaketle ilgili özel bilgilerini de sorularına adapte ettiler.

Katılımcılar, bu süreçlere müdahil olan paydaşları temsil edecek şekilde seçilmiştir. Makalenin amaçları doğrultusunda, devletin yasa yapıcı ve operasyonel kollarından katılımcılara ihtiyaç vardı. Buna ek olarak, planlama ve karar alma sürecindeki tüm aktörlerden katılımcılara ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle, Yunan Hükümeti'ni (kıdemli bakan, kabine üyesi, orta düzey turizm sorumlusu, 2007 Peloponnesos Yangınlarıyla ilgilenmiş Kriz Yönetim Komitesi katılımcıları) ve Kıbrıs Toplulukları Derneği (Saittas) Genel Sekreteri politika yapma ve planlama sürecini temsil etmek üzere seçilmiştir. İki ülkenin mevzuatına göre planlama ve bastırma girişimi çabasındaki aktörler şunlardır: İtfaiye, Orman Hizmetleri ve Ulusal Turizm Teşkilatı. Tablo 1, her iki ülkedeki görüşme sürecinin katılımcıları hakkında bilgi vermektedir. Gizlilik nedeniyle tablo yalnızca yaş, cinsiyet ve ilgili kuruluşu içermektedir.

Tüm görüşmeler Yunancada olarak kaydedilip kelimesi kelimesine yazıya döküldükten sonra İngilizceye çevrilip ve manuel olarak analiz edil-

miştir. İçerik analizi, kodlama şeması için önceden belirlenmiş kategorileri kullanan yönlendirilmiş bir yaklaşım kullanmıştır (Silverman 2001). Tematik kategoriler şunlardır: orman yangını felaketlerinin turizm üzerindeki etkisi ve devlet turizm politikasının orman yangını felaketleriyle olan (veya olmayan) ilişkisi olarak belirlenmiştir.

SAİTTAS YANGINI, KIBRIS

Kıbrıs'ta son on yılın en önemli yangın olayı 29 Haziran 2007'de başkent Lefkoşa'ya yaklaşık 55 km uzaklıktaki Trodos orman dağlık bölgesindeki Saittas'ta meydana geldi (BBC 2007; PIO 2007). Resmi rapora göre yangının sorumlusu yüksek voltajlı bir elektrik hattıydı. Yangınla mücadelede çok sayıda itfaiyeci (120 itfaiyeci; tüm Kıbrıs İtfaiye personelinin yüzde 20'si), 24 itfaiye aracı, bir uçak ve helikopter katıldı. Yangında herhangi bir yaralanma vakası bildirilmedi. Yangın çevredeki bölgelere sıçradı ve çok sayıda köy etkilendi. Yangın, hem özel hem de kamusal olmak üzere 12 km² ormanı etkiledi.

Saittas, Trodos Dağı'nın (devlet kontrolündeki tek dağlık ormanlık alan) yarı yolunda, ormanın

“girişinde” yer alır. Turistler ve yerel halk, ormanı ziyaret etmeden önce veya sonra Saittas'ı bir durak olarak kullanırdı. Bölgede ağırlıklı olarak yerel ürünler ve eserler bulunduran turistik dükkânlar ile çok sayıda restoran bulunmaktadır. Köyün içinden geçen küçük bir nehir manzarayı pastoral hale getirir.

PELOPONNESE VE EVİA YANGINLARI, YUNANİSTAN

Çok yaygın olarak bilinen bir vaka olarak, 2007 yazında, Yunanistan'da meydana gelen feci yangınlar 87 kişinin trajik kaybına yol açtı (Liu Ye vd. 2009). 150'den fazla köy, konut ve altyapı bakımından yaralar aldı. 1.500'den fazla konut yandı ve 3.000'den fazla kişi evini kaybetti (TA NEA 2007).

Olimpiyat oyunlarının doğum yeri olan antik Olympia'nın görüntüleri tüm haberlerde yer aldı. Yangınlardan Olimpiyat müzesi ve antik stadyum etkilenmedi, ancak Uluslararası Olimpiyat Akademisi'ne ev sahipliği yapan binanın yanı sıra antik stadyuma bakan tepede yandı. Chlimintza'ya (2008) göre Yunanistan'da 2007

Tablo 1. Her İki Ülkedeki Mülakat Sürecine Katılanlar

Ülke	Cinsiyet	Yaş	Katılımcı
Kıbrıs			
1	E	50>	Kıbrıs İtfaiye Teşkilatı yüksek rütbeli memuru
2	E	40-50	Kıbrıs Orman Hizmetleri yüksek rütbeli görevlisi
3	E	50>	Kıbrıs Topluluklar Birliği'nin üst düzey yetkilisi
4	E	40-50	Cumhurbaşkanı'nın çevre sorunları konusunda kıdemli danışmanı
5	K	40-50	Kıbrıs Turizm Örgütü üst düzey görevlisi
Yunanistan			
1	E	40-50	Yunan Hükümeti'nin turizmin gelişmesinden ikincil düzeyde sorumlu eski bakanı(kabine üyesi)
2	E	40-50	Yunanistan İtfaiye Teşkilatı yüksek rütbeli memuru
3	E	40-50	Yunanistan Orman Hizmetleri yüksek rütbeli görevlisi
4	E	30-40	2007 yangınlarını denetleyen kriz yönetim ekibinde bulunmuş Yunan Hükümeti'nin kıdemli danışmanı
5	K	30-40	Yunan Turizm Örgütü üst düzey görevlisi

yılında çıkan yangınların toplam zararı 3,5 milyar avro, yangınla mücadele operasyonlarının maliyeti ise yaklaşık 600 milyon avro olarak hesaplanmıştır.

SONUÇLAR

Bu bölümde çalışmanın bulguları sunulmaktadır. İki vaka çalışması ve yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanan veriler önceden seçilmiş temalara göre analiz edilmektedir. Bu çalışmanın amacıyla ilgili olan iki tema, şunlardır: turizm gelişiminin orman yangınları ile ilişkisi, orman yangını felaketlerinin turizm üzerindeki etkisi ve son olarak devlet turizm politikasının orman yangını felaketleriyle mevcut (veya olmayan) ilişkisidir. Bulguları doğrulamak amacıyla alanyazına atıfta bulunulmuştur.

Orman Yangını Felaketlerinin Turizm Üzerindeki Etkisi

Akdeniz'in turizm ürünü güneş, deniz, kültür ve doğa ile yakından bağlantılıdır. Reklam kampanyalarında da açıkça görüldüğü üzere seyahat acenteleri aracılığıyla satılan her şey dahil paketler bu dört temel üzerine kuruludur. Akdeniz'de doğayla çevrili veya doğayla iç içe birçok kültürel destinasyon vardır. Büyük turistik yapılaşmalar doğayla çevrili veya doğayla iç içedir. Turizm, Yunanistan ve Kıbrıs'ın münhasır ekonomileri için bir can simidi olsa da, her yıl büyük yangın felaketlerine maruz kalan bir bölgede turizm gelişiminin ve turizmin teşvik edilmesinin nasıl kanuni veya operasyonel düzeyde sağlandığı açık değildir.

Operasyonel seviyeye ilişkin olarak, Kıbrıs İtfaiye Teşkilatı liderliğinden üst düzey bir isim şunları aktarmıştır:

Kıbrıs'taki büyük turistik yerlerin (otellerin) çalışanlarının büyük çoğunluğu, turistler ile irtibatta bulunmak ve onları güvenli bir yere iletmek için eğitilmiştir. İtfaiye departmanının yazılı materyallerin baskı hizmetleri için ayrılmış bir bütçesi vardır. Yazılı bilgilendirme materyallerini İngilizce olarak basıyoruz ve bunları turistlerin erişimine sunuyoruz. Ayrıca her 2 yılda bir otelleri denetliyor ve tahliye tatbikatları düzenliyoruz. Bu tatbikatlar esnasında turistlerle temasa geçiyoruz ve onları kentsel ve vahşi ortamdaki yangın tehlikeleri hakkında bilgilendiriyoruz.

Turist destinasyonları (Ulusal Turizm Kurulları), destinasyonun imajını oluşturmak ve korumak için yıllarını ve yüklü miktarda para harcar. Psikolojik etkisinin yanı sıra, haber bülteninde yer alan büyük bir yangın felaketinin destinasyon ve imajı üzerinde de etkisi vardır. Bu imaj, durumun ciddiyeti ve olumsuz tarafı üzerinde zincirleme bir etkiye sahip olacak ve bu da ekonomiyi etkileyecektir.

Peki, bu etki kısa vadeli mi yoksa uzun vadeli mi sürer? Yunanistan'daki 2007 yangınlarının kriz yönetiminde aktif rol alan bir Yunan eski bakan şunları aktarmıştır:

2007 yangınlarıyla ilgili olarak, turistlerin çoğu, kıyıya yakın büyük otel komplekslerinde kaldıkları için bölgedeki (Peloponnesus) felaketin boyutunu tam manasıyla kavrayamadılar. Olympia yangını haricinde turistler etkilenmedi.

Ve:

Turizmin 2007 yangınlarından etkilendiğine inanmıyorum, eğer fikrime ihtiyacınız varsa, Atina Merkezi'nin anarşistler tarafından yakıldığı Aralık 2008'deki trajik olayların çok daha şiddetli bir etkisi oldu.

2007 yangınlarını denetleyen kriz yönetim ekibine katılan Yunan Hükümeti'nden (hükümetin sözcüsü) üst düzey bir yetkiliye göre:

2007 yangınlarının etkisini 2008 turist rezervasyonlarında kesinlikle görmedik. Haberlerde Kudüs'te patlayan bir bomba gören turist, bu yıl Yunanistan'a ya da Türkiye'ye gidecek, gelecek yıl Kudüs'e geri dönecektir. Orman yangınları turizm üzerinde uzun vadeli bir etki yaratmaz.

Öte yandan Kıbrıslı Topluluklar Birliği'nden önde gelen bir yetkiliye göre:

Saittas yangınının yerel turizm ekonomisi üzerinde önemli bir etkisi oldu. Saittas, turistlerin uğrak noktası olan Trodos ormanının "girişi"dir. Orada turizm insanları yeni ticari faaliyetlere yönlendirdi, yerel meyvelerle tatlı üretmeye başladılar ve turizm ekonomisinden doğan bir canlılık vardı. Yerel orman eşsizdi, koyu yeşil bir renge sahipti ve bir nehir[...] restoranlar, geçimini turizmden sağlayan dükkânlar vardı. Şimdi kimse orada durmuyor bile, kim yanmış bir orman görmek ister ki?

Çevre konularında kıdemli Kıbrıs Hükümeti'nin bir danışmanına göre:

Saittas'taki olay uzun vadeli bir turist sorunu yarattı, yangının görsel sonucu yıkıcıydı; akşam yemeğinizi yanmış bir ormana bakarken yemek istemezsiniz.

Orman Yangını Yönetimi ve Turizm

Büyük yangın felaketleri – doğal afetler, merkezi hükümet tarafından sistematik bir şekilde ele alınır. Büyük orman yangınlarıyla mücadele etmek için bir dizi otorite ve birliğin iş birliğine ihtiyaç vardır. Operasyonel düzeyde, itfaiye hizmetleri, orman hizmetleri (varsa), ordu, polis, sivil savunma, yangını söndürme ile ilgili kurumlardır. Bunlara genellikle yerel yönetimler, su ve elektrik kurulu ve merkezi hükümetin bürokratları da eklenir. Bu çok yönlü görev gücünün amacı halkı ve ormanı korumaktır. Turistler, planlama sırasında veya yangını söndürme esnasında dikkate alınmaz. Sıkça başvuru alan (ulusal ana plan) dışında, bölgesel veya merkezi düzeyde belirli politika veya eylemlerin olduğuna dair hiçbir kanıt yoktur. Yunanistan'daki 2007 yangınlarının kriz yönetiminde aktif rol alan bir Yunan eski bakan şunları söyledi:

Orman yangınlarıyla alakalı Xenokrates adında genel bir master plan olmakla birlikte turistleri hesaba katan bir politika yoktur.

Yunan Orman Servisi'nden üst düzey bir yetkili şunları söyledi:

Her bir bölge için İtfaiye Teşkilatı'nın genel planına veya operasyonel planına olası endişe ve hükümlerin dahil edilmesi dışında, turistlerle ilgili çok az elle tutulur eylem planı vardır. Gördüğüm elle tutulur bir önlem, Samos Valiliği tarafından hazırlanmış olan İngilizce bir orman yangını önleme broşürünün otel resepsiyonları aracılığıyla turistlere dağıtılıyor olmasıdır.

2007 yangınlarını denetleyen kriz yönetim ekibine katılan Yunan Hükümeti'nden (hükümetin sözcüsü) üst düzey bir hükümet yetkilisi şunları söyledi:

Orman yangınları hakkında turistlere bilgi vermeye yönelik bir iletişim politikası yoktu (ve bildiğim kadarıyla hala yok). Halkın geri kalanı gibi onlar da kitle iletişim araçlarından aracılığıyla bilgilendirilirdi.

Yunan Turizm Örgütü'nden bir temsilci şunları söyledi:

Yunan Turizm Örgütü orman yangınlarına müdahil olmaz. Bildiğim kadarıyla, bilgilendirme sürecinde herhangi bir yöntem veya örgütün katılımı yoktur.

Öte yandan Kıbrıs'ta orman yangınlarının büyük çoğunluğu, öncelikle Orman Bakanlığı ta-

rafından ele alınmaktadır. Yine ana prosedürde herhangi bir hüküm bulunmazken, Orman Dairesi'nin organize bir çalışması vardır. Kıbrıs Turizm Örgütü (CTO) bilgi sürecinin bir parçası değildir. CTO'dan bir temsilciye göre:

Turizm bizim sorumluluğumuzdadır. Orman yangınlarından ise Orman Dairesi sorumludur. Orman Dairesi ile şehir planlamasıyla ilgili bir dizi komitede çalışıyoruz ancak yangın süreçlerine herhangi bir dahlimiz yok.

Orman Bakanlığı'ndan üst düzey bir memur şunları söyledi:

Orman Dairesi'nin bir parçası olan Kıbrıs Orman İtfaiyesi, ülke çapında belirli bir sayıda orman istasyonuna sahiptir. Bunların çoğu stratejik olarak yolların başında bulunur. Bu yolları kullanan turistler genellikle bilgilendirici materyalleri almak için bu istasyonlarda dururlar. Orman Bakanlığı, orman yangını tehlikelerini ve Bakanlığın çalışmalarını anlatan Yunanca ve İngilizce bir broşür yayımlar.

Tartışma ve Çıkarımlar

Akdeniz ülkeleri için turizm ekonomik bir can damarıdır. Bir takım ekonomik sektör ve meslek grubu geçimini bu gelire dayandırmaktadır. Her iki ülkedeki turist akını – büyük ölçüde – standartlaştırılmış, markalaşmış bir ürün sunuma dayanmaktadır: deniz, güneş, doğa, güvenli ve batılı bir ortamda kültür. Akdeniz'deki Ulusal Turizm Kuruluşları, turistik ürünlerinin reklamını yapmak için her yıl milyonlarca Euro harcamaktadır. Yunanistan ve Kıbrıs, ekonomilerini turizme dayandırmaktadır ve her yıl çok sayıda turist bu ülkeleri ziyaret etmektedir. Resmi istatistikler, 2009 yılında 1,3 milyon turistin Kıbrıs'ı ziyaret ettiğini göstermektedir (EUROSTAT 2011). 2009'da 17 milyonun üzerinde turist Yunanistan'ı ziyaret etti (EUROSTAT 2011). Tüm yıl boyunca elverişli hava koşulları turistleri cezbederken, büyük çoğunluğunun orman yangını olasılığının çok daha yüksek olduğu yaz aylarında Yunanistan ve Kıbrıs'ı ziyaret ettiğini belirtmek önemlidir.

Orman Yangını Yönetimi, birçok aktörün dâhil olduğu karmaşık bir süreçtir. Bu noktada belirtmelidir ki, Xanthopoulos'a (2007) göre 1997 yılında Yunan Hükümeti orman yangınlarının sorumluluğunu Yunan Orman İtfaiyesi'nden alıp Yunan İtfaiye Teşkilatına devretmeye karar ver-

miştir. O zamandan sonra, geriye kalan Yunan Orman Hizmetlerinin siyasi denetimi, önce Tarım Bakanlığı'ndan Tarımsal Kalkınma ve Gıda Bakanlığı'na, son olarak da Çevre ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na geçti.

Kıbrıs'ta orman yangını yönetimi, yangınları Kıbrıs İtfaiyesi, Kıbrıs Sivil Savunma Gücü ve Polis ve Ulusal Muhafızları'nın dâhil olduğu ve üç ana kategoriye ayıran ve bir eylem planına dayanmaktadır. Yasaya göre, bir ormanın içinde veya 1 km civarında meydana gelen tüm yangınlardan Orman Bakanlığı sorumludur. "Kırsal alanlarda" (ormandan en az 1 km uzaklıkta) meydana gelen yangınlar yerel yönetimin sorumluluğundadır ve son olarak kentsel alanlarda çıkan yangınlar Kıbrıs İtfaiyesinin sorumluluğundadır. Yangını söndürmeye çalışan "sorumlu erk" yukarıda belirtilen diğer kamu hizmetlerinden yardım isteyebilir.

Görüşmelerimizin sonucu ve mevzuata ve alan yazına ilişkin kapsamlı bir araştırma sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

- Yangın sürecini planlama ve yangını bastırma çabası, çeşitli aşamalarda yer alan bir dizi aktör sebebiyle karmaşık bir durumdadır;
- Her yıl milyonlarca turist her iki ülkeyi de ziyaret ederken, yerel dilde iletişim kuramayan ya da daha da basit bir şekilde tatilde haberleri izlemeyen insanlar için muhtemelen özel bir mevzuat yoktur ve
- Her iki ülkedeki Ulusal Turizm Kuruluşları bilgilendirme veya planlama sürecinde yer almamaktadır.

Yunanistan'da Xenokrates adındaki master eylem planı, doğal veya teknolojik afetler durumunda çeşitli düzeylerdeki kamu makamlarının nasıl hareket etmesi ve neleri yapması gerektiğini açıklayan ayrıntılı bir eylem planıdır. Bu plan öncelikli olarak afeti bastırmaya odaklanır ve işin proaktif (eğitim veya reklam) boyutuyla çok ilgilenmez. Kıbrıs örneği de buna çok benzer durumdadır.

Araştırma sorusu olan orman yangını yönetimi ve bunun turizm ve turistlerle ilişkisine cevap ağıttır; hükümetler, imajlarına (ve ekonomik fa-

aliyetlerine) zarar verme potansiyeli olan bir olguyu, tüm aktörleri içeren organize bir yaklaşım olmaksızın, parçalar halinde ele alır. Katılımcılara göre, parçalı, tutarlı olmayan çabalar, yerleştirilmiş bilgi kampanyalarını doğurmaktadır. Bu bilgilendirme kampanyaları ise genellikle yerel yetkililer tarafından tutarlı, kapsamlı ve yerleşik bir amaç olmaksızın yürütülmekte. Avrupa Komisyonu, MIRTO Projesi (European Civil Protection Mechanism 2009) aracılığıyla dört Akdeniz adasına yönelik dört dilde reklam materyali üretimini teşvik etmiştir.

Orman yangınlarının turizme etkisi önemli bir sorundur. Çok yönlü ve detaylandırılmış (kırsal, kentsel, tematik turizm türleri) bir turizm ürünü sunan bir ülkenin büyük bir orman yangını felaketinden etkilenmeyeceği iddia edilebilir. Bu, gerçeği yalnızca kısmen tasvir edebilir. Ulusal düzeydeki istatistikler istikrarlı ve hatta artan sayıda ziyaretçi olduğunu gösterebilirken, yerel düzeyde etkinin birkaç yıl boyunca hissedildiği verilerden açıkça görülmektedir. Yerel- özellikle büyük ölçüde turizme bağımlı olan, yerel ürünlerin doğrudan satışına ve diğer ilgili faaliyetlere dayanan- ekonomiler çökmekte, sosyal hayat değişmekte, kırsal, ormanlık alanlar terk edilmektedir. Ulusal ve uluslararası düzeyde finansal istikrarsızlık ve şiddetli yerel rekabet çağında, bir yangın felaketinin etkileri yıllarca hissedilebilir ve destinasyon eski ihtişamına bir daha geri dönmeyebilir.

SONUÇ

Bu makalenin amacı iki amacı bulunmaktadır: orman yangınları ve turizm arasındaki bağlantıyı belirlemek ve hükümetlerin acil durum planlamasında turistleri ne derece dikkate aldığını araştırmak. Yunanistan'ın 2007 yangınlarında ulusal ormanlarının neredeyse yüzde 12'si yandığı için Saittas yangınına göre durumu oldukça farklıydı. Çünkü Saittas'ın Kıbrıs'ın Trodos Dağı'nda tek ormanlık alan olduğu düşünülürken önemi daha iyi anlaşılır. Bu doğrultuda kanaat önderleri ve paydaşlarla yapılan bir dizi görüşmeye dayanarak aşağıdakilere ulaşıldı:

- Yerelde orman yangınlarının etkisi birkaç yıl boyunca hissedilebilir, ancak ulusal düzeyde - özellikle turizm ürünü çeşitliliği olduğunda - turist sayısı ve gelir açısından etkisi kısa vadedir.
- Yunanistan ve Kıbrıs arasındaki bariz tarihsel benzerliklere rağmen, iki ülkede turistler üzerinde de tesiri olan tamamen farklı orman koruma stratejisi izlenmektedir. Yunanistan'ın yangından korunma ve söndürme çalışmaları hem kentsel hem de doğal alan yangınlarından sorumlu olan itfaiye teşkilatı tarafından yönetilmektedir, Sivil Koruma Genel Sekreterliği ise yangın söndürme çalışmalarını ulusal düzeyde denetlemektedir ve tehlikeden (yangın dâhil) korunma tanıtımlarından sorumludur; Orman Hizmetlerinin tamamlayıcı bir rolü vardır ve yalnızca orman yangınlarını önlemenin belirli yönlerinden sorumludur. Kıbrıs'ın yangından korunma ve yangını söndürme yapılanması farklıdır: İtfaiye (Kentsel yangınlardan sorumlu) ve Orman Dairesi (Yabani yangınlardan sorumlu) olmak üzere iki farklı yapılanma mevcuttur. Her ikisinin de yangından korunma tanıtımları için ayrılmış bir bütçesi vardır.
- Hükümetler, orman yangınlarıyla ilgili olarak turistleri tam manasıyla dikkate almamaktadır. Kıbrıs modeline baktığımız zaman (bilgilendirme açısından) az sayıda İngilizce basılı materyal içerdiği doğru olsa da, bunun turistlere yönelik topyekün bir bilinçlendirme kampanyası olduğu söylenemez.
- Artan risklere rağmen Ulusal Turizm Kuruluşlarının da orman yangınlarına yönelik herhangi bir politikası bulunmamaktadır.
- Konuyla alakalı olan çok sayıda servis ve departman arasındaki organizasyonel sorunlar – kriz yönetimi konularına işaret eden – aşikardır ve bunlar başka bir yayında tartışılacaktır.

Güneydoğu Avrupa'da her yıl çok sayıda yangının meydana geldiği bir gerçektir. Aynı zamanda hem Yunan hem de Kıbrıs ekonomilerinin büyük ölçüde turizm gelirlerine bağlı olduğu da başka bir gerçektir. Mevcut duruma daha yakından bakıldığında, ele alınması gereken bir dizi "gri

alan" ortaya çıkmaktadır. Şu anda, Çevre Risk ve Güvenlik Merkezi (CERISE) bu "gri" alanlarla ilgili birtakım çalışmalar yürütmektedir: İlki, orman yangınları ile turizm üzerindeki etki arasındaki ilişkinin sayısal verilere dökülmesi ve ikincisi, iki ülkedeki orman yangınları sırasında kriz yönetiminin araştırılmasıdır.

KAYNAKÇA

- Adamis, D., Papanikolaou, V., Mellon, R.C. and Prodromitis, G. (2011). P03-19 – The Impact of Wildfires on Mental Health of Residents in a Rural Area of Greece, A Case Control Population Based Study, *European Psychiatry*, 26 (1): 1188.
- Andreae, M.O. ve Goldammer, J.G. (1991). Tropical Wildland Fires and Other Biomass Burning: Environmental Impacts and Implications for Land-Use and Fire Management, *Abidjan Conference on West Africa's Forest Environment*, Washington, DC: The World Bank.
- BBC News (2007). Cyprus Fights Huge Mountain Blaze, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6256044.stm>, Erişim tarihi: 20 Temmuz 2011.
- Boustras, G. ve Wen, J.X. (2005). A Study on the Socio-economic and Demographic Significance of Fire in the Developed World and the Developing Countries, *International Journal on Engineering Performance-Based Fire Codes*, 7 (2): 57-64.
- Chlimintza, E.M. (2008). Resource Management in fire Fighting Organizations: Lessons from the Buncefield Oil Depot Fire and the Greek 2007 Forest Fires, *The 12th Biennial Conference of the International Association for the Study of Commons, Governing Shared Resources: Connecting Local Experience to Global Challenges*, Cheltenham, Temmuz 14-18.
- Cioccio, L. ve Michael, E.J. (2007), Hazard or Disaster: Tourism Management for the Inevitable in Northeast Victoria, *Tourism Management*, 28 (1): 1-11.
- Coppock, J.T. (1982). Tourism and Conservation, *Tourism Management*, 3 (4): 270-276.
- Crutzen, J.P. ve Andreae, M.O. (1990). Biomass Burning in the Tropics: Impact on Atmospheric Chemistry and Biogeochemical Cycles, *Safety Science*, 250: 1669-1678.
- Denzin, N.K. ve Lincoln, Y.S. (2005). Introduction: the Discipline and Practice of Qualitative Research. İçinde; Denzin, N.K. ve Lincoln, Y.S. (Editörler), *Handbook of Qualitative Research* (ss. 1-42), Sage, Thousand Oaks, CA.
- Desphande, N. (2009). Pyro-terrorism: Recent Cases and the Potential for Proliferation, *Studies in Conflict & Terrorism*, 32: 36-44.
- Dyregrov, A. (1989). Caring for Helpers in Disaster Situations: Psychological Debriefing, *Disaster Management*, 2 (1): 25-30.
- European Civil Protection Mechanism (2009). List of Projects, http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/protel/projects_2009.htm, Erişim tarihi: 21 Haziran 2012.

- EUROSTAT (2011). Nights Spent by residents and Non-Residents, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/tourism/data/database>.
- Flyvbjerg, B. (2011). Case study. İçinde; Denzin N.K. ve Lincoln, Y.S. (Editörler), *The Sage Handbook of Qualitative Research* (Dördüncü Baskı (ss. 301-316).CA: Sage, Thousand Oaks.
- Franklin, J.F. ve Agee, J.K. (2003). Forging a Science Based National Forest Fire Policy, *Issues in Science and Technology*, 20 (1): 59-66.
- Ganewatta, G. ve Handmer, J. (2006). Bushfire Management: Where, Why and How Economics Matters", *Proceedings of the Royal Society of Queensland Bushfire Special Edition*, 51-57.
- Goeldner, C.R. ve Ritchie, B.J.R. (2009). *Tourism: Principles, Practices, Philosophies*, (On Birinci Baskı. NJ: Wiley & Sons.
- Holeman, H. (1994). Environmental Problems Caused by Fires and Fire-fighting Agents", İçinde Kashiwagi, T. (Editör.), *Fire Safety Science-Proceedings of the Fourth International Symposium, International Association for Fire Safety Science* (ss. 61-77), Ottawa.
- Holloway, J.C. (2009). *The Business of Tourism*. (Sekinci Baskı. Essex: Prentice Hall.
- Hussein, M.A. (2008). Costs of Environmental Degradation: An Analysis in the Middle East and North Africa Region, *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 19 (3): 305-317.
- Hystad, P. ve Keller, P. (2006). Disaster Management: Kelowna Tourism Industry's Preparedness, Impact and Response to a 2003 Major Forest Fire, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 13 (1): 44-58.
- Hystad, P. ve Keller, P. (2008). Towards a Destination Tourism Disaster Management Framework: Long-term Lessons From a Forest Fire Disaster, *Tourism Management*, 29 (1): 151-162.
- IUCN (2007). Forest fires in the Mediterranean – Background, www.iucnmed.org/web2007/documentos/Background_med_forest_fires.pdf, Erişim tarihi: 20 Temmuz 2011.
- JRC Scientific and Technical Reports (2009). Forest fires in Europe 2009, *Report No. 10, Publications Office of the European Union*. Luxembourg: Luxembourg.
- Keramitsoglou, I., Kiranoudis, C., Sarimveis, H. and Sifakis, N. (2004). *A Multidisciplinary Decision Support System For Forest Fire Crisis Management*, *Environmental Management*, 33 (2): 212-225.
- Knight, J. (2002). From Timber to Tourism: Re-commoditizing the Japanese Forest, *Development and Change*, 31 (1): 341-359.
- Kuvan, Y. and Akan, P. (2004). Residents' Attitudes Toward General And Forest-Related Impacts of Tourism: The Case of Belek, Antalya, *Tourism Management*, 26: 691-706.
- Leonidou, L. (2011). "Fire Services Improve Response Time", *Cyprus Daily Mail*, 10 Temmuz, p. 11, www.cyprus-mail.com/cyprus/fire-services-improve-response-time/20110710 Erişim tarihi: 20 Temmuz 2011.
- Lindlof, T.R. ve Taylor, B.C. (2002). *Qualitative Communication Research Methods*. (İkinci Baskı. CA, Thousand Oaks: Sage Publications.
- Liu, Y., Kahn, R., Chaloulakou, A. and Koutrakis, P. (2009). Analysis of the Impact of the Forest Fires in August 2007 on Air Quality of Athens Using Multi-Sensor Aerosol Remote Sensing Data, *Meteorology and Surface Observations Atmospheric Environment*, 43: 3310-3318.
- Miller, G. ve Ritchie, B. (2003). A Farming Crisis or a Tourism Disaster? An Analysis of the Foot and Mouth Disease in the UK., *Current Issues in Tourism*, 6 (2): 150-171.
- Moreira, F., Viedma, O., Arianoutsou, M., Curt, T., Koutsias, N., Rigolot, E., Barbati, A., Corona, P., Vaz, P., Xanthopoulos, G., Mouillot, F. ve Bilgili, E. (2011). Landscape – Wildfire Interactions in Southern Europe: Implications for Landscape Management, *Journal of Environmental Management*, 92: 2389-2402.
- Newsome, D., Moore, S.A. ve Dowling, R.K. (2002). *Natural Area Tourism: Ecology, Impacts and Management*. Clevedon: Cromwell Press, Channel View Publications.
- PIO (2007). *Press Announcement, Republic of Cyprus. Press and Information Office*, 29 Haziran.
- Pinol, J., Terradas, J. ve Lloret, F. (1998). *Climate Warming, Wildfire Hazard, and Wildfire Occurrence in Coastal Eastern Spain*, *Climatic Change*, 38 (3): 345-357.
- Psarros, C., Theleritis, C., Martinaki, S. ve Bergiannaki, I.D. (2008). *Traumatic Reactions in Firefighters After Wildfires in Greece*, *The Lancet*, 371 (9609): 301.
- Ritchie, B.W. (2004). Chaos, Crises and Disasters: a Strategic Approach to Crisis Term Management in the Tourism Industry, *Tourism Management*, 25: 669-683.
- Scott, D. ve Lemieux, C. (2009). "Weather and Climate: Information for Tourism", Report Commissioned by the World Meteorological Organization and the United Nations World Tourism Organization, www.wmo.int/wcc3/sessionsdb/documents/WS5_WP_tourism.pdf Erişim tarihi: 20 Temmuz 2011.
- Scott, D. ve Lemieux, C. (2010). *Weather and Climate Information for Tourism*, *Procedia Environmental Sciences*, 1: 146-183.
- Schmidt-Thome', P. ve Schmidt-Thome', K. (2007). Natural Hazards and Climate Change: Stakeholder Communication and Decision-making Processes: An Analysis of the Outcomes of the 2006 Davos Conference on Disaster Reduction, *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 18 (3): 329-339.
- TA NEA (2007). Issue No. 16 (229): 7.
- Tsai, C.H. ve Chen, C.H. (2011). The Establishment of a Rapid Natural Disaster Risk Assessment Model for the Tourism Industry, *Tourism Management*, 32: 158-171.
- Xanthopoulos, G. (2007). Forest Fires in Greece: 10 Years Later, *ETHIAGE*, 28: 6-9.
- Xanthopoulos, G. (2008a). People and the Mass Media During the Fire Disaster Days of 2007 in Greece, *The International Bushfire Research Conference 2008, Incorporating the 15th Annual AFAC Conference*, Adelaide: 1-3 Eylül.

Xanthopoulos, G. (2008b). The fire of August 26, 2007 That Damaged Olympia: What Happened and Lessons Learnt, Menegazzi, C. (Editör.), *Proceedings of the International Workshop on Disaster Risk Management at World Heritage Properties*. 6-7 Kasım 2008. Greek Ministry of Culture and UNESCO, Olympia: 58-64.

Vakalis, D., Sarimveis, H., Kiranoudis, C.T., Alexandridis, A. ve Bafas, G.A. (2004). *GIS Based Operational System for Wildland Fire Crisis Management II. System Architecture and Case Studies*, *Applied Mathematical Modelling*, 28 (4): 411-425.

Yin, R.K. (2009). *Case Study Research: Design and Methods*. (Dördüncü Baskı. CA: Sage, Thousand Oaks.

Georgios BOUSTRAS

Londra Kingston Üniversitesi'nde CFES'ten Olasılıksal Risk Değerlendirmesi alanında doktora yapmaktadır. CPSE, Imperial College'da fahri Araştırma Görevlisi ve Greenwich Üniversitesi FSEG'de KTP Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. Boustras, şu anda Kıbrıs Avrupa Üniversitesi'nde lisansüstü düzeyde istatistik öğretiminde Doçent olarak görev yapmaktadır. CERISE – Center for Risk and Safety in the Environment'in kurucusu ve yöneticisidir.

Nikolaos BOUKAS

İngiltere'deki Exeter Üniversitesi'nden Turizm Yönetimi alanında doktora derecesine sahiptir. Halen Lefkoşa'daki European University Cyprus'ta Konaklama ve Turizm Yönetimi Öğretim Üyesi ve Otelcilik Yönetimi bölüm koordinatörüdür. Aynı zamanda Kıbrıs Avrupa Üniversitesi, Turizm, Spor ve Etkinliklerin Sürdürülebilir Yönetimi Merkezi'nin (CESMATSE) Kolektif Direktörüdür.

Tuğrul TOKER

Boğaziçi Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Turizm İşletmeciliği Bölümü'nden mezun oldu (2011). Halen Atılım Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü'nde Yüksek Lisans eğitimine devam etmektedir.